

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:33

om högre skoglig utbildning (prop. 1983/84:131)

Propositionen

I proposition 1983/84:131 har regeringen (jordbruksdepartementet) *dels* föreslagit riksdagen att

1. godkänna den i propositionen förordade ökningen av antalet studerande på skogsteknikerlinjen,
2. godkänna den i propositionen förordade lokaliseringen av skogsteknikerutbildningen,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen i övrigt anförts om den högre skogliga utbildningen.

Motioner

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motion 1983/84:2708 av Rune Ångström (fp) yrkas

1. att riksdagen beslutar om att i stället för den föreslagna tjänsten som universitetslektor inrätta en tjänst som professor,
2. att medel anvisas för att inrätta två tjänster som assistenter vid den skogsteknologiska enheten, skogshögskolan, Umeå.

I motion 1983/84:2709 av Roland Brännström m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokalisering till Umeå av den marknadsinriktade skogliga utbildningen.

I motion 1983/84:2710 av Georg Andersson m. fl. (s, vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande bildande av en enhet i skogsteknik vid skogshögskolan i Umeå.

I motion 1983/84:2711 av Karl-Gustaf Mathsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett bredare rekryteringsunderlag till skogsmästarlinjens preparandkurs.

I motion 1983/84:2712 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skogsteknikerutbildningen kompletteras och samordnas med lantbruksutbildningen,
2. att riksdagen måtte uttala sig för att påbyggnadsutbildning för jägmästarlinjen skall ske i Umeå.

I motion 1983/84:2713 av Sven Eric Lorentzon och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen uttalar sig för att fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan skall jämföras med i propositionen nämnda utbildningar vad gäller antagning till skogsmästarlinjen.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1984

I motion 1983/84:682 av Börje Hörnlund m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk beredningsgrupp tillsätts med uppgift att skyndsamt tillgodose riksdagsbeslutet om skogshögskolans förläggning till Umeå.

I motion 1983/84:2354 av Rune Ångström (fp) yrkas att riksdagen uttalar sig för att den nuvarande jägmästarutbildningen vid skogshögskolan i Umeå förstärks med följande åtgärder

a) att utbildningen avseende marknadsinriktning i sin helhet förläggs till Umeå,

b) att en forsknings- och utbildningsenhet i skogsteknik och virkeslära byggs upp i Umeå,

c) att den s. k. SIND-professuren i produktutveckling och marknadsföring av sågade trävaror inrättas i Umeå,

d) att erforderliga resurser ställs till förfogande för ett program för regional skoglig forskning inriktad mot dels skogsförnyelse i svåra klimatlägen, dels teknik för intensivare skogsmarksutnyttjande.

Uppvaktnig

Representanter för Sveriges lantbruksuniversitets centrala förvaltning och skogsvetenskapliga fakultet har inför utskottet anfört synpunkter på bl. a. vissa lokaliseringsfrågor som aktualiserats i propositionen och motionerna.

Utskottet

Den skogliga utbildningen

I propositionen föreslås vissa förändringar av den högre skogliga utbildningen. Bl. a. föreslås att skogsteknikerlinjen utökas med 30 nybörjarplatser förlagda till Skinnskatteberg. Vidare förordas en förlängning av skogsteknikerutbildningen med en termin till fyra terminer och en förkortning av skogsmästarutbildningen med en termin till sammanlagt två terminer. En förstärkning av ämnena skogsteknik och virkeslära i Umeå kommer att genomföras genom att ett universitetslektorat i skogsteknologi inrättas där.

Propositionens förslag och överväganden bygger i huvudsak på ett av skogsutbildningsutredningen avgivet betänkande (Ds Jo 1983:6) Högre skoglig utbildning, jämte remissyttranden.

Enligt motion 2708 av Rune Ångström (fp) bör den föreslagna tjänsten som universitetslektor i skogsteknologi graderas upp till en professur. Medel bör anvisas för en professur och två assistenttjänster. Också i motion 2710 av Georg Andersson m. fl. (s, vpk) föreslås att tjänsten i fråga görs till en professur i ämnet.

Utskottet delar jordbruksministrernas uppfattning att en förstärkning av ämnena skogsteknik och virkeslära i Umeå är angelägen och att förstärkning bör ske genom inrättande av ett universitetslektorat i skogsteknologi. Som i propositionen framhållits behövs ingen medelsförstärkning för detta ändamål. Utskottet är inte berett att föreslå att lantbruksuniversitetet tillförs sådana resurser som ett bifall till motionerna 2708 och 2710 skulle innebära.

Motionerna avstyrks således. I sammanhanget bör tilläggas att regeringen i proposition 1983/84:107 om forskning föreslagit förstärkningar av den grundläggande forskningen rörande bl. a. skogsförnygring, skogsproduktion och markens långsiktiga produktionsförmåga.

I två motioner, 2709 av Roland Brännström m. fl. (s) och 2712 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas i fråga om jägmästarutbildningen att det avslutande årets utbildning inom marknadsinriktningen förläggs till Umeå. Ett liknande yrkande har framförts i den under allmänna motionstiden väckta motionen 2354 av Rune Ångström (fp).

Av propositionen framgår att utredningen ansett vissa skäl tala för en lokalisering av nämnda utbildning till Umeå, medan däremot den skogsvetenskapliga fakultetens kollegienämnd enhälligt har motsatt sig att utbildningen flyttas från Uppsala. Jordbruksministern har för sin del funnit att övervägande skäl talar för att det avslutande årets utbildning inom marknadsinriktningen sker i Uppsala. Utskottet delar denna uppfattning. Den förordade lokaliseringen innebär fördelar bl. a. mot bakgrund av att ämnena virkeslära och skogsteknik är koncentrerade till Uppsala. Vidare ges bättre möjligheter till samverkan med viktiga forsknings- och marknadsföringsorgan i Stockholmsområdet. Utskottet avstyrker således motionerna 2709, 2712 och 2354 i nu aktuella delar. Beträffande de allmänna önskemålen om en lokaliseringspolitik till Umeåregionens fördel hänvisar utskottet till sina överväganden i det följande i anslutning till motion 682 av Börje Hörnlund m. fl. (c).

I motion 2712 (c) berörs även innehållet i skogsteknikerutbildningen. Enligt motionärerna har regeringen inte beaktat behovet av samlade kunskaper för lantbruksutbildningen i fråga om kombinationen av jord- och skogsbruksföretag. Motionärerna anser att skogsteknikerutbildningen bör kompletteras och samordnas med lantbruksutbildningen i de delar av landet där jord och skog intimt hör samman.

Utskottet vill påpeka att skogsteknikerutbildningen i första hand syftar till att förbereda de studerande för yrkesverksamhet i skogsbruket och angränsande sektorer av näringslivet. Det ankommer närmast på styrelsen

för lantbruksuniversitetet att fastställa utbildningsplan. Enligt utskottets mening kan motionens syfte i viss mån tillgodoses genom att de som så önskar bereds tillfälle att kombinera olika typer av utbildning inom skogsbruks- och jordbruksområdena. I propositionen har t. ex. förutsatts att skogsmästarutbildningen i viss utsträckning kan användas för kombinationer med bl. a. jordbruksutbildning. Utredningen har i detta hänseende (s. 208) anfört att exempelvis en kombination av lantmästar- och skogsmästarutbildning skulle fylla ett väsentligt behov för många befattningar i t. ex. jordbrukets föreningsrörelse och lantbruksnämnderna. Den skulle också vara en lämplig utbildning för den som skall äga eller driva ett större kombinerat jord- och skogsbruksföretag. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att motion 2712 i nu berörd del lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Enligt propositionen bör skogsmästarlinjen, såsom utredningen förordat, i första hand ge en vidareutbildning för skogstekniker. För tillträde till linjen bör krävas genomgången skogsteknikerlinje eller motsvarande kunskaper. I den mån alla platser på linjen inte upptas av skogstekniker som söker vidareutbildning bör de användas för utbildning i kombination med annan kvalificerad yrkesutbildning på högskolenivå. Härmed avses då främst kombinationer med jordbruksutbildning, sågverksutbildning och andra utbildningar som berör skoglig vidareförädling. Det ankommer på styrelsen för SLU att närmare utforma tillträdesreglerna till skogsmästarlinjen.

Behörighetskraven för tillträde till skogsmästarlinjen tas upp i två motioner, 2711 av Karl-Gustaf Mathsson m. fl. (s) samt 2713 av Sven Eric Lorentzon och Bo Arvidson (båda m). I den förstnämnda motionen understryks värdet av ett bredare rekryteringsunderlag till skogsmästarutbildningen. I den mån alla utbildningsplatser inte upptas av skogstekniker som söker vidareutbildning bör utbildningsplatserna kunna användas för kombination med annan kvalificerad yrkesutbildning. Härvidlag hänvisar motionärerna till att utredningen ansett att studerande som genomgått fyraårig maskinteknisk linje i gymnasieskolan via en särskild preparandkurs borde kunna få tillträde till skogsmästarlinjen. En sådan utbildning kunde vara lämplig för vissa tekniska befattningar i skogsbruket. Liknande synpunkter framförs i motion 2713, som utmynnar i ett direkt yrkande om ett riksdagsuttalande att fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan bör jämsättas med övriga i propositionen nämnda utbildningar i behörighetshänseende.

Utskottet får för sin del anföra följande. Av utredningens betänkande framgår (s. 150) att under de senaste åren endast ca en femtedel av de utexaminerade skogsteknikerna sökt till skogsmästarutbildning. Genom den i propositionen förordade ökningen av antalet nybörjarplatser på skogsteknikerlinjen kan det antas att ett större antal skogstekniker än f. n. kommer att söka vidareutbildning på skogsmästarlinjen. Utskottet anser i

likhet med jordbruksministern att denna linje i första hand bör ge en vidareutbildning för skogstekniker. Utskottet har emellertid också förståelse för motionärernas önskemål om ett bredare rekryteringsunderlag till skogsmästarlinjen. F. n. rekryteras till denna utbildning elever med mycket varierande kunskaper och yrkeserfarenhet. Genom denna spridning av förkunskaperna tillförs gruppen ett brett erfarenhetsområde, som måste anses värdefullt för avnämarna till den skogligen utbildningen. Enligt utskottets bedömning torde det t. ex. i skogsnäringen finnas ett behov av skogsmästare med teknisk grundutbildning på olika nivåer. Utskottet anser det angeläget att kombinationsutbildningar av bl. a. det slag som angetts i propositionen och motionerna underlättas. Det bör ankomma på styrelsen för SLU att närmare överväga behovet av ett bredare rekryteringsunderlag till skogsmästarlinjen och att utforma tillträdesregler i enlighet härmed. Då frågan formellt faller inom styrelsens kompetensområde bör motionerna 2711 och 2713 inte föranleda något särskilt initiativ från riksdagens sida.

Vissa lokaliseringsfrågor m. m.

I den under allmänna motionstiden väckta motionen 682 av Börje Hörnlund m. fl. (c) anförs att utlokaliseringen av skogshögskolan till Umeå inte skett i enlighet med riksdagens beslut. Mer än 65 % av resurserna uppges vara förlagda till Ultuna, medan övrig verksamhet är fördelad på ett 20-tal orter. Motionärerna föreslår att en parlamentarisk beredningsgrupp tillsätts med uppgift att skyndsamt tillgodose riksdagsbeslutet om skogshögskolans förläggning till Umeå.

Även motion 2354 av Rune Ångström (fp) innehåller, utöver det avsnitt som behandlats i det föregående, synpunkter på skogshögskolans lokalisering. Flera åtgärder föreslås i syfte att stärka utbildningsresurserna i Umeå. Härvidlag yrkas att en forsknings- och utbildningsenhet i skogsteknologi och virkeslära byggs upp i Umeå och att den s. k. SIND-professuren i produktutveckling och marknadsföring av sågade trävaror inrättas där. Vidare hemställs att resurser ställs till förfogande för ett program för regional forskning inriktad mot skogsförnyelse i svåra klimatlägen och mot en teknik för intensivare skogsmarksutnyttjande.

Utskottet erinrar om att det ursprungliga riksdagsbeslutet om en förläggning till Umeå av skogshögskolan innebar att modifikationer i lokaliseringsfrågan kunde bli nödvändiga, dels med hänsyn till högskolans möjligheter att bedriva forskning i södra och mellersta Sverige, dels med hänsyn till den framtida organisationen av undervisningen (InU 1971:15). I ett regeringsbeslut år 1973 fastslogs att en förläggning av 235 personer till Umeå, 85 till Uppsala, 93 till Garpenberg och 16 till Stockholm skulle ligga till grund för den fortsatta lokalplaneringen med anledning av skogshögskolans omlokalisering. Enligt uppgifter som lämnats inför utskottet av representanter för SLU uppgår det nuvarande antalet tjänster i Umeå

(samtliga tjänster inkl. tjänster på forskningsrådsmedel, fonder m. m.) till 248, dvs. ett antal som t. o. m. överstiger det i nyssnämnda regeringsbeslut angivna antalet. Samtidigt kan det konstateras att utvecklingen under de senaste decennierna även lett till en ökning av resurserna i Uppsala. Flera olika faktorer har bidragit till denna utveckling. Bl. a. har statsmakternas beslut om t. ex forskningsinsatser inom bestämda ämnesområden, om organisatoriska förändringar och om besparingar på utbildningsområdet påverkat proportionerna mellan lokaliseringstyperna. Vidare bör påpekas att riksdagen och övriga myndigheter i princip endast kan påverka de fasta tjänsternas lokalisering. Forskningsresurser från forskningsråd och fonder m. m. fördelas efter ansökan från enskilda forskare, och tjänster som därvid inrättas placeras där den ansökande forskaren är lokaliserad. Mot bl. a. angivna bakgrund kan det inte med fog hävdas att den hittillsvarande utvecklingen varit oförenlig med riksdagens beslut om skogshögskolans förläggning. Utskottet avstyrker motion 682.

Yrkandet i motion 2354 om uppbyggande av en forsknings- och utbildningsenhet i skogsteknik och virkeslära i Umeå är delvis tillgodosett genom det i propositionen aviserade lektoratet i skogsteknologi (prop. s. 5—6). Motionen bör i den delen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad beträffar den s. k. SIND-professuren vill utskottet nämna att denna professur aktualiserades i samband med en utredning av statens industriverk (SIND 1980:10), där bl. a. underströks behovet av ökade kunskaper om vedråvaran och dess egenskaper i samband med ökad vidareförädling. I sin anslagsframställning för budgetåret 1983/84 föreslog lantbruksuniversitetet att en sådan professur skulle inrättas inom institutionen för virkeslära i Uppsala. Förslaget bifölls ej i budgetbehandlingen. I den nyligen framlagda propositionen 1983/84:107 om forskning föreslås kraftfulla satsningar på forskning och utveckling, bl. a. i fråga om verkets kvalitet och vidareförädling (bil. 6 s. 13 och 31 f.). De medel som föreslås bli tillgängliga bör kunna bidra till att en grundläggande kompetens byggs upp inom de ämnesområden som motionären åsyftar. Förslagen i proposition 107 om ett långsiktigt program för skogsforskningen bör också kunna tillgodose motionärens önskemål om forskning rörande skogsförnyelse m. m. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att motion 2354 i återstående delar lämnas utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner den i propositionen förordade ökningen av antalet studerande på skogsteknikerlinjen,
2. att riksdagen godkänner den i propositionen förordade lokaliseringen av skogsteknikerutbildningen.

3. beträffande *undervisningen i skogsteknologi*
att riksdagen med avslag på motionerna 1983/84:2708 och 1983/84:2710 lämnar utan erinran vad i propositionen anförts om tjänstens gradering,
4. beträffande *den marknadsinriktade utbildningen på jägmästarlinjen*
att riksdagen med avslag på motion 1983/84:2709, motion 1983/84:2712 yrkande 2, och motion 1983/84:2354 yrkande a) lämnar utan erinran vad i propositionen anförts om utbildningens förläggning,
5. beträffande *rekryteringsunderlaget till skogsmästarlinjen*
att riksdagen dels godkänner vad utskottet anført, dels lämnar motionerna 1983/84:2711 och 1983/84:2713 utan vidare åtgärd,
6. beträffande *komplettering av skogsteknikerutbildningen*
att riksdagen lämnar motion 1983/84:2712 yrkande 1 utan vidare åtgärd,
7. beträffande *skogshögskolans lokalisering*
att riksdagen avslår motion 1983/84:682,
8. beträffande *vissa förstärkningar av skogsutbildningen i övrigt, m. m.*
att riksdagen lämnar motion 1983/84:2354 yrkandena b) — d) utan vidare åtgärd,
9. att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen i övrigt anförts om den högre skogliga utbildningen.

Stockholm den 12 april 1984

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), Lennart Brunander (c), Inga-Britt Johansson (s), Wivi-Anne Radesjö (s) och Paul Lestander (vpk).

Reservationer

1. Undervisningen i skogsteknologi (mom. 3)

Börje Stensson (fp) och Paul Lestander (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "långsiktiga produktionsförmåga" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i vad motionärerna anfört om behovet av en kraftfull satsning på undervisningen i skogsteknologi i Umeå. Den undervisning i skogsteknik och virkeslära som i dag meddelas i Umeå skulle i hög grad underlättas om viss skogsteknisk och virkeslärekompetens fanns på plats. Skogshögskolans forskning i Umeå riskerar att bli något ensidig när kompetens i teknik och kvalitetsfrågor helt saknas. Som motionärerna anfört är det ytterst väsentligt att söka finna helhetslösningar på de skogliga problemen och att skapa intimt samarbete mellan tekniker och biologer.

I ett regionalt perspektiv och utifrån Umeå universitets utgångspunkt har den föreslagna enheten ytterligare viktiga fördelar. För Umeåregionen som helhet är en teknisk satsning utomordentligt värdefull. Vid Umeå universitet finns alla basvetenskaper — kemi, fysik, elektronik m. m. — men den tillämpade tekniska forskningen saknas. En tillräckligt kraftfull skogsteknologisk enhet skulle därför kunna bli ett mycket viktigt element i regionens vidare utveckling. Även vad gäller virkes- och kvalitetsfrågorna finns ett växande intresse för dessa inom regionen, vilket på ett påtagligt sätt skulle gynnas av den föreslagna enheten.

Utskottet anser mot angiven bakgrund att en skogsteknologisk enhet bör inrättas i Umeå under ledning av en professor i ämnet skogsteknologi. Merkostnaden för denna satsning i förhållande till regeringens förslag är relativt liten. Vidare bör medel beräknas för två medhjälpare/assistenter. Det bör ankomma på regeringen att i detalj beräkna kostnaderna för den av utskottet föreslagna enheten och, om så erfordras, återkomma till riksdagen med begäran om tilläggsanslag på lantbruksuniversitetets budget.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *undervisningen i skogsteknologi*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1983/84:2708 och 1983/84:2710

a) bemyndigar regeringen att vid Sveriges lantbruksuniversitet inrätta en tjänst som professor (L 24/26) i ämnet skogsteknologi i enlighet med vad utskottet förordat,

b) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om medel till en professur och två assistenttjänster,

2. Komplettering av skogsteknikerutbildningen (mom. 6)

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet vill" och på s. 4 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att det enligt 1977 års jordbrukspolitiska beslut borde vara möjligt att utnyttja de fördelar som kombinationen jord/skog innebar. Detta var en viktig förändring av den tidigare jordbrukspolitiken, som innebar att jordbruksdelen ensam skulle ligga till grund för bedömningar av företagets bärkraft. Skall man lyckas driva ett kombinerat företag på ett tillfredsställande sätt krävs också utbildning i hur såväl jorden som skogen skall skötas. Enligt utskottets mening bör behovet av sådan utbildning beaktas i högre grad än som hittills varit fallet i samband med skogsteknikerutbildningens uppläggning. Utskottet instämmer således i de synpunkter som framförs i motion 2712. Skogsteknikerutbildningen bör enligt utskottets mening kompletteras med en alternativ studieinriktning som innebär att denna utbildning samordnas med lantbruksutbildningen på ett sätt som tillgodoser kraven på kunskaper om det kombinerade företagets skötsel. Vad utskottet anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *komplettering av skogsteknikerutbildningen*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:2712 yrkande
I som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

